

Datum
Utrecht, 21 juni 2016

ons kenmerk
16.01292

Onderwerp **contactpersoon**, Ernst Radius, radius@mogroep.nl
Bijdrage LOSR/Sociaal Werk Nederland aan rondetafelgesprek herijking rechtsbijstand

Geachte heer Nava,

Namens de landelijke organisatie van sociaal raadslieden (**LOSR** aangesloten bij **Sociaal Werk Nederland**) willen wij een aantal zaken bij u onder de aandacht brengen.

Om te beginnen zijn we blij dat we mogen deelnemen aan het rondetafelgesprek over het rapport "Herijking rechtsbijstand - naar een duurzaam stelsel voor de gesubsidieerde rechtsbijstand".

Analyse

De commissie-Wolfsen heeft in haar rapport "Herijking rechtsbijstand - naar een duurzaam stelsel voor de gesubsidieerde rechtsbijstand" in 2015 geconstateerd dat de toename van het gebruik van gesubsidieerde rechtsbijstand voor een belangrijk deel wordt veroorzaakt door een strenger handhavingsbeleid, door juridisering en door het complexer worden van de samenleving.

De LOSR/Sociaal Werk Nederland pleit voor het volgende:

1. Er is een transitie nodig binnen het juridisch domein. Het juridisch domein moet verbinding maken met het sociale domein.

Problemen van mensen worden te vaak vertaald als een louter juridisch probleem dat om een juridische oplossing vraagt. Sommige problemen zijn weliswaar puur juridisch, maar veel andere hangen samen met (gebrek aan) kennis en kunde van cliënten; met hun houding en gedrag, en met problemen op andere levensgebieden.

Bijvoorbeeld:

Voor een dagvaarding vanwege een huurachterstand kun je een advocaat in de arm nemen. Het is immers een juridisch probleem, want de verhuurder vordert ontbinding van de huurovereenkomst. Kijken naar het inkomsten-en-uitgavenplaatje is ligt echter meer voor hand:

- *Zijn alle regelingen en voorzieningen wel aangevraagd?*
- *Wordt er niet te veel beslag gelegd of wordt er niet te veel verrekend?*
- *Is schuldhulpverlening een mogelijkheid?*
- *Kan er een betalingsregeling worden getroffen?*

Een te juridische, te smalle benadering werkt soms zelfs averechts. Met een beroep op 'mijn advocaat' zet de hulpvrager soms niet de stappen die hij juist zou moeten zetten, zoals bij een dreigende ontruiming de aanpassingen in het budgetplaatje.

Wanneer vanwege onwetendheid en onkunde geen tijdige informatie is verstrekt aan de Sociale Dienst en er wordt een boete opgelegd, kan het zinvol zijn om met een advocaat bezwaar te maken tegen de hoogte van de boete. Maar het is tegelijkertijd belangrijk om na te gaan hoe dit in het vervolg voorkomen kan worden.

Er zijn transities gaande in het sociale domein. Diverse budgetten zijn overgeheveld naar de gemeenten. Er zijn wijkteams opgericht met als moto: Eén gezin, één plan! Maar waar is het juridische domein? Dat zit in een koker. Het juridische domein moet echt een stevige verbinding gaan maken met het sociale domein. We zijn optimistisch, maar mocht dat onvoldoende lukken dan ziet de LOSR als tweede optie dat de budgetten voor eerstelijns rechtsbijstand worden overgeheveld naar de gemeenten.

2. De LOSR pleit voor versterking én verbreding van de eerste lijn

Een verbreding van de eerste lijn is nodig om breder te kijken dan alleen naar de juridische aspecten. We zijn verheugd dat het kabinet hierbij voor sociaal raadslieden een taak ziet weggelegd. Samenwerking tussen juridisch loket en sociaal raadslieden kan de eerste lijn zeker versterken en verbreden: zij vullen elkaar aan.

Het juridisch loket is bij uitstek de organisatie die – zoals boven beschreven – de problemen vanuit een juridisch invalshoek bekijkt en beoordeelt. Bij veel vraagstukken is dat ook goed, denk bijvoorbeeld aan ontslag of het niet verkrijgen van een verblijfsvergunning.

Sociaal raadslieden kunnen een belangrijke rol spelen voor mensen die een combinatie van problemen hebben, vaak samenhangend met een gebrek aan vaardigheden om de juiste dingen op het juiste moment te doen. Door de combinatie van een juridische en een agogische achtergrond worden hulpvragen in een brede context geplaatst. Door de inbedding van sociaal raadslieden in de lokale sociale hulpverlening kan er zo nodig snel geschakeld worden met andere hulpverlening.

We zijn verheugd over het standpunt van het kabinet dat sociaal raadslieden op basis van convenanten direct moet kunnen verwijzen naar de tweedelijnsrechtsbijstand (filterfunctie) zodat onnodig van kastje naar de muur verwijzen wordt voorkomen. Sociaal raadslieden hebben immers vaak dezelfde opleidingsachtergrond als de medewerker van het Juridisch Loket. Bovendien zijn sociaal raadslieden gehouden aan een **beroepscode** van de LOSR en kunnen zij zich laten registreren in het **beroepsregister sociaal juridische dienstverlening**.

Met een convenant tussen de juridisch loketten en de bureaus sociaal raadslieden zijn we er nog niet. Laat dat geen papieren tijger worden, maar ondersteun ook daadwerkelijk die samenwerking en afstemming, door middel van deskundigheidbevordering, samenwerkingsafspraken en goede voorbeelden. We moeten niet vergeten dat het sociale domein gedecentraliseerd is en daardoor lokaal verschillend is georganiseerd. Een goede verbinding maken tussen het juridische en sociale domein vraagt tijd en energie. Stel daar voldoende budget voor beschikbaar.

3. De LOSR pleit voor een dekkend netwerk van sociaaljuridische dienstverlening

De juridisch loketten zijn over 25 vestigingen verdeeld en de organisaties van sociaal raadslieden over zo'n 150 gemeenten. Sociaal raadslieden zijn dicht bij de burger georganiseerd en maken, weliswaar verschillend georganiseerd, deel uit van het sociale

domein.

De LOSR ziet wel dat er in het land op gebied van die sociaal-financieel en juridische ondersteuning witte vlekken zijn en dat er bij bepaalde gemeenten sprake is van een magere bezetting. Vooral in kleinere gemeenten ontbreekt vaak de ondersteuning op dit vlak voor veelal kwetsbare burgers.

De LOSR pleit voor een dekkend netwerk van sociaaljuridische dienstverlening in voldoende omvang, in nauwe samenwerking met de Juridische Loketten. Gemeenten moeten hun verantwoordelijkheid nemen om voor hun burgers een goede sociaaljuridische advies- en ondersteuningsfunctie te regelen. Daarom moeten bij dit traject ook gemeenten worden betrokken zodat ook zij zich committeren aan deze samenwerking en afstemming van sociaaljuridische ondersteuning.

4. **De LOSR pleit voor een brede definitie van multi-problematiek**

Het is goed dat het kabinet aandacht heeft voor multi-problematiek. Multi-problematiek vraagt om een integrale aanpak.

In de juridische koker is men geneigd om 'multi-problematiek' te definiëren als 'multi-procedureer-problematiek'. Wat ons betreft is dat een te beperkte definitie. Natuurlijk is het aantal toevoegingen gefinancierde rechtsbijstand een indicatie dat er meer aan de hand is. Maar dat kan ook het geval zijn bij één toevoeging: bijvoorbeeld een toevoeging vanwege de dagvaarding voor een ontruiming.

Wij zouden voor een brede definitie willen pleiten, waarin het in de kern gaat om verwevenheid van juridische en sociale problematiek. Als er sprake is van verwevenheid kijk je eerst naar het totaalplaatje en zet je zo nodig tweedelijnsrechtsbijstand in.

5. **De LOSR pleit voor de ontwikkeling van een checklist voor het vaststellen van 'multi-problematiek'**

Veel sociale wijkteams werken met de zelfredzaamheidsmatrix waarbij de verschillende levensdomeinen langsgelopen worden om te beoordelen wat er nodig is. Maak een vergelijkbaar instrument om 'multi-problematiek' vast te stellen, zodat de juridische blik verbreed wordt.

6. **De LOSR is tegen invoering van een eigen bijdrage voor het juridisch loket**

Het kabinet stelt voor dat het juridisch loket een eigen bijdrage gaat vragen voor een eenvoudig rechtskundig advies. De LOSR is hier om twee redenen tegen:

- a. De invoering van een eigen bijdrage is een drempel voor het inschakelen van hulp. Een drempel die je niet moet willen wanneer je bedenkt dat tijdig inzetten van hulp grotere problemen voorkomt. Bijvoorbeeld: hoe moet je handelen bij een dreigend ontslag?
- b. Bij de invoering van een eigen bijdrage voorziet de LOSR een enorme toeloop van cliënten naar de sociaal raadlieden, omdat zij gratis advies en ondersteuning bieden en dit ook blijven doen. In verschillende gemeenten is de capaciteit nu al niet voldoende.

7. **De LOSR pleit voor een lage eigen bijdrage bij loonbeslag**

Het kabinet wil dat er geen bijzondere bijstand meer mogelijk is voor de eigen bijdrage rechtsbijstand. De LOSR vraagt aandacht voor mensen die weliswaar fiscaal een hoog inkomen hebben, maar door loonbeslag feitelijk een laag inkomen hebben. Volgens de huidige

jurisprudentie is bijzondere bijstand hiervoor een vangnet omdat voor de draagkrachtberekening gekeken moet worden naar het inkomen waarover je beschikt of redelijkerwijze kunt beschikken. Het is belangrijk dat deze mogelijkheid blijft bestaan. Of nog beter dat 'loonbeslag', net als nu het geval is bij een schuldregeling of WSNP, aangemerkt wordt als reden om de laagste eigen bijdrage te hanteren.

Met vriendelijke groet,

Jan Hamming (voorzitter LOSR), en André Moerman (voorzitter Signaleringscommissie LOSR)